

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Virtute Religionis, Et Ei Annexis; Continens quatuor Tractatus
Theologiae Moralis praecipuos. Primus, in ordine decimusquartus, de
Iuramento, & Adiuratione. Secundus, de Voto. Tertius, & charior Authori,
de statu Religioso. Quartus, de vitiis oppositis Religioni

**Castro Palao, Fernando de
Lugduni, 1669**

Vnde superstitio dicatur, quid sit, quotuplex, & quàm graue peccatum.
Punct. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76572](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76572)

TRACTATUS XVII.
DE VITIIS OPPOSITIS
RELIGIONI.

PROOEMIUM.

VARIA sunt vitia Religioni opposita, ut constat ex D. Thom. 2. 2. à *quæst.* 90. specialiter 92. in *princ.* Alia opponuntur Religioni per excessum: Alia per defectum. Cum enim virtus moralis medium respiciat, ab eo per extrema excessus, vel defectus recedi potest: quomocumque recessus contingat est vitium: quia medium, in quo virtus consistit, non attingit. Exempla desumi possent ex Liberalitate, Temperantia, aliisque virtutibus moralibus medium respicientibus, quibus tam per excessum, quàm per defectum aduersari potes. Liberalitati namque aduersaris per excessum, si prodigus sis, per defectum, si auarus: & sic de aliis: sic in materia Religionis opponi dicuntur per excessum ea, quibus creaturæ cultu debito Deo coluntur, vel Deus modo indebito colitur. Non quia in cultu Dei, si verus cultus est, possit esse excessus, cum Deus maior sit omni laude: sed quia in mediis assumptis ad illum colendum excedere potes: ed quod assumes media ad illum honorandum, quæ honoratiua non sunt, sed potius diuinæ Maiestatis despectiua. Per defectum autem Religionis opponuntur ea, quæ denegant Deo debitum cultum, ipsumque despiciunt. Vicia per excessum sunt Superstitio, Idololatria, Diuinatio, variæque obseruantia. Vicia per defectum enumerantur, Tentatio Dei, Blasphemia, Sacrilegium, Simonia, Periurium & Infidelitas in promissis implendis. De Periurio, & Infidelitate, cum de Voto, & Iuramento sermo fuit institutus, egimus. Quocirca in præsentis de aliis vitiis agendum erit. Triplici disputatione tractatum absoluemus. Prima erit de Superstitione, eiusque specialibus vitiis Religionis oppositis per excessum. Secunda de Tentatione Dei, Blasphemia, & Sacrilegio. Tertia de Simonia.

DISPVATIO I.

De Superstitione, eiusque
speciebus.

PUNCTVM I.

Vnde superstitio dicatur, quid sit, quotplex, &
quam graue peccatum.

SVMMARIVM.

- 1 Vnde derinetur superstitio.
- 2 Eius definitio expeditur.
- 3 Falsus cultus duplitem contingit.
- 4 Versari potest circa Deum, & circa creaturas.
- 5 Superstitio per se graue est peccatum, aliquando contingere potest esse veniale.
- 6 An ieiunare die dominica sit peccatum.
- 7 Quid cum vnes in honorem alicuius sancti ieiunare, cuius vigilia incidit in dominica?

1. Vnde procedunt doctores in explicanda origine huius vocis. Nam Cicero *lib. 2. de natura Deorum*, dixit deriuari ex illo facto, quo aliqui totos dies precantes, & im-

molantes intendebant consequi ut sibi liberi superstites essent. Hi ergo ratione huius finis per nimium cultum procurati, supersticiosi vocabantur Lucretius (provi refert *Isidor. lib. 8. Etymol. r. 3.*) superstitionem inde dictam putat, quod sit superstantium rerum, hoc est cælestium, & diuinarum, quæ supra nos stant inanis, & vanus timor. Erat enim Lucretius Epicureus nullam in Deo providentiam agnosens rerum humanarum, eaque de causa putabat vanum, & inane esse illum timere. Alij verò, vt *Lactant. lib. 4. diuinar. institut. cap. 28.* Supersticiosos dictos existimant: eo quod superstitem mortuorum memoriam colebant, vel quia parentibus suis superstites imagines eorum domi, tanquam eos venerantur. Item *Seruius* dicit superstitionem à superstite dictam esse, quæ animalium propria est, quæ multis per ætatem superstites sunt, & quæ rebus inanibus addictæ, dum volunt videri nimis religiose, superstiosæ fiunt, & ita delirant. Tandem *Isidorus* supra dicto loco affirmat superstitionem à super statuto, vel superstitato deriuari, quia est superflua, vanaque obsestantia super statuta, seu instituta maiorum. Et hoc videtur esse veritati conformius.

2. Sed vnde cumque hæc vox deriuata sit, supersticio idem est, ac indebitus cultus, seu vana religio: sic omnes Catholici cum *D. Thom. 2. 2. q. 92. art. 1.* Hic vanum cultus alius est falsus, & alius superfluus, cum enim Deus in spiritu, & veritate adorari debeat, iuxta illud *Ioann. 4. In spiritu, & veritate oportet adorare*: efficitur cultum virtuti oppositum falsum dici, oppositum spiritui vanum, & superfluum: superfluus est qui ex se nihil falsum significat: At Dei honoratiuus non est, eo quod per se spectatus neq; ad excitandum spiritum, neque ad Dei gloriam ordinatur, vt sit in officio diuino aliqua vana miscetas, si orationes fundas tor candelis talis coloris appositis, & non aliter, si in Missa, officioque diuino aliquas ceremoniam

ceremonias præter Ecclesie morem misceas: vt bis Alleluia vbi vnum, vel nullum est dicendum Gloria & Credo, vbi omittendum est. Hæc enim media assumpta ad honorandum Deum non illum honorant, sed dehonstant; sed quia per se nihil falsum significant; ea de causa cultus, qui illis deferunt Deo, superfluous dicitur, non falsus. Dices significant Deum coli illis actibus, quod est falsum, & blasphemum. Ergo nullus est cultus superfluous, qui non sit etiam falsus. Respondeo significare ex intentione operantis non ex se, ex se enim potius dicunt Deum in his vanis actibus colendum esse. Secundo Dices: si Deus illis mediis vanis non colitur, sed dehonstat. Ergo cultus ei per illa exhibitus non solum superfluous, sed falsus, & mendax est. Respondet esse falsum quoad cultum formalem, non quoad materiale. id est cultum illis exhibitum carere veritate cultus, non tamen aliam in se falsitatem continere.

3. E contra cultus falsus ille dicitur, qui hanc falsitatem formalem cultus præstat aliquid falsum significando, quod dupliciter contingit vel ex parte colentis, vel ex parte medi, quod assumitur in cultum. Ex parte colentis contingit falsitas, si fingat se colere Deum nomine Christi, & Ecclesie; cum tamen Christus, & Ecclesia hanc illi facultatem non tribuant: quod solum in cultu publico, & qui nomine Ecclesie fit, evenire potest, vt rectè probat Suarez. tom. 1. de relig. lib. 2. de superst. cap. 2. à num. 15. & segg. Sanch. lib. 2. in decal. cap. 37. num. 7. Solum enim ille cultus, ad quem præstandum habet Ecclesia ministros designatos usurpari potest à non designato, & tunc talis usurpatio est falsitas ex parte colentis; quia fingit se nomine Ecclesie Deum colere, cum tamen Ecclesia illi cultum non commiserit. Sic qui se fingeret sacerdotem, & attentaret missam dicere, committeret falsitatem ex parte colentis. Et idem credo de vero Sacerdote deposito; quia est quoad substantiam sacrificium nomine Christi offerat, at non quoad circumstantiam temporis, cum illo tempore, quo præsus est, nollet Ecclesia, neque Christus, vt nomine suo offerat. Falsitas ex parte medi in cultum assumpti contingit, si medium assumas ad Deum colendum, quod falsum significet. Exemplum est, si modo offeras vitulum in sacrificium; denotas enim sacrificium Eucharistie non esse vitulum, omnia sacrificia antiqua absorbens. Item si in Sacramentis ministrandis, mutares formam, aut materiam, quia tunc falso significares Sacramentum conferre, cum tamen Sacramentum non sit. Idem iuris est, si falsis miraculis, aut testimoniis veritatem nostræ fidei confirmares. Non enim his mendacis veritas indiget.

4. Rursus falsus cultus potest directè versari circa Deum, & circa creaturas. Circa Deum versatur, quoties Deus falsum significantibus colitur, vel vt melius dicam dehonstat, vt ex exemplis allatis constat. Circa creaturas falsus cultus versatur, si cultum debitum Deo attribuas creaturis. Et hoc tripliciter contingere potest. Primo. Si illis attribuas honorem recognoscens in eis diuinum quid esse, qui cultus, seu superstitione vocatur idololatria: ad quam speciem reducitur, qui falsis aliquis honorem veris debitam tribueret, & qui hominibus perditis honorem, & cultum, qui sanctis debetur, præstaret. Secundo, Contingit falsitas in creaturarum cultu, si honorem tribuas, vt ab eis cognitionem rerum occultarum obtineas, & hæc superstitione vocatur diuinitio. Tertio, si tibi auxilium, & suorem præstent, & hæc appellatur vana obseruantia: sic D. Thom. ab omnibus receptus 2. 2. quæst. 92. & 93.

5. Quoad vltimum verò quam graue peccatum sit superstitione, breuiter respondeo, per se peccatum esse mortale superstitionem falsam vel ex parte colentis, vel ex parte rei significatæ. Ex parte colentis, quia est usurpatio legationis in materia grauissima. Ex parte rei significatæ, quia factio ipso se infidelem profiteretur: sic Nauarr. cap. 11. n. 24. Caietan. 2. 2. q. 93. art. 1. & in sum. verbo superstitione. cap. 1. Valent. tom. 2. disp. 6. q. 10. part. 2. vers. si autem quaratur. Lessius lib. 2. c. 43. dist. 1. n. 4. Sanch. lib. 2. cap. 37. n. 4. Suarez tom. 1. de Religion. lib. 2. de superst. cap. 2. n. 18. Bonac. disp. 3. de primo decal. præcept. q. 5. p. 1. num. 2.

Secundo respondeo superstitionem vanam, & superfluous aliquando esse mortale, aliquando veniale: Sic Bonac. numero 4. Lessius numer. 5. Suarez num. 11. Nauarr. numero 24. Valent. part. 2. sine. Sanch. num. 10. Quando autem mortale, vel veniale sit ex materia grauitate pensandum: si enim recitans officium diuinum loco alicuius antiphonæ, vel psalmi vana aliqua verba misceres, sine dubio grauitè peccares: tum quia grauem Deo irretentiam interrogas, quem intendis vanis rebus cultu publico colere, & honorare. Tum ipsi cultui publico, quem deturpas. Idem iuris est, si turpia aliqua misceres, tamen vt partem diuini officij non immisceas. At si solum aliqua indifferentia immisceas, & non in tanta quantitate, vt ordo diuini officij grauitè perturbaretur, neque vt illius partem, peccatum solum erit veniale. Qua ratione à graui culpa excusantur addentes aliquas ceremonias, & orationes in Missa,

& officio diuino, recitantes, & orantes hac positione corporis, his gestibus, & figuris, &c. Sic supradicti Doctores.

6. Ex his inferitur decilio illius questionis, an sit peccatum mortale ieiunare die dominica? Et quidem si in contemptum Resurrectionis Christi Domini, quasi verè à mortuis non resurrexisset ieiunares, qualiter Manichæi ieiunabant debium non est te grauissimè peccaturum; quia factum ipso ieiunio profiteris, & in huius hæresis exterminationem Ecclesia ieiunium dominicale prohibuit: cap. si quis presbyter 30. dist. cap. sacerdos 16. q. 6. & cap. ne quis ieiunet de consecrat. dist. 3. Idem iuris est, si ex fine improbandi hoc Ecclesie præceptum ieiunare; quia iustissimam legem improbare blasphemum est. At si seclis quolibet malo sine ob fine bonum, & honestum, qualis est, vt facis facias pro peccatis commissis, vel vt magis dispositus sis ad Deum laudandum ieiunet, culpa mortalis non erit. Quia lex illa prohibens ieiunium dominicale videtur cessasse, quia cessauit hæresis Manichæorum, ad quam exterminandum fuit ieiunium prohibitum. Neque apparet ex quo alio capite illicitum esse possit. An verò sit peccatum veniale; credo esse, si solo die dominico ieiunares; quia tunc vixis superfluous, & singulari cultu præter Ecclesie morem; cum enim aliis diebus tibi concessum sit ieiunare, & die dominica interdicitur, hunc ordinem inuerrere nulla rationabili causa vigente, ad minus peccatum veniale censendum est. Tom. Sanchez lib. 2. in decal. cap. 37. n. 13. 14. & 15.

7. Secundo infero, si in honorem alicuius Sancti eius festum ieiunare voveas, & festum incidat in die dominica, non fore te supersticiosum, si die dominica ieiunet: quia tunc dominica dies per accidens ad ieiunium habetur, ieiunium vero obligatus; quia est de materia licita, neque impeditur maioris boni propter tamen propria autoritate in diem antecedentem, vel sequentem commutare; quia videtur gratius Deo ob ritum vniuersalis Ecclesie die dominica non ieiunantis, ieiunium in alium diem transferri: Sic Sanch. suprad. numero 18.

P V N C T V M II.

Quid sit Idololatria, & quale peccatum.

S V M M A R I V M.

1. Definitur idololatria.
2. Est maximum peccatum inter ea, quæ virtutibus moralibus opponuntur.
3. Si contingit cum hæresi poena hæretici incurrit, secus si absque hæresi.

1. Idololatria prima, & præcipua species superstitionis est idolorum cultus, quo idola nullam diuinitatem habentia pro veris Dijs honorantur. Generaliter autem quilibet honor diuinus creaturæ attribuitur idololatria est. Dupliciter autem hunc cultum creaturis attribueret potes. Primo credendo in creatura diuinitatem resideret, ob quam diuino honore digna sit, & tunc est idololatria hæreticalis, seu mixta hæresi. Secundo, cognoscendo nullam in creatura inesse diuinitatem, vis tamen ob aliquem specialem respectum honorem Deo debitum illi tribuere. Quomodocumque autem contingat idololatria, siue cum hæresi, siue absque illa, grauissimum est peccatum, & Deo maxime iniuriosum: siquidem eius honorem usurpas, & alteri tribuis: tacite enim vis eius diuinitatem tollere, & creaturæ conferre, quod est summa blasphemia, neque hoc peccatum excusari potest vilo metu, & timores quia est res intrinsecè mala: & in his omnes conueniunt, Sanch. lib. 2. in decal. cap. 37. n. 21. Valent. 2. 2. disp. 6. q. 11. part. 2. vers. et diuiner, & p. 3. vers. neque obstat.

2. An autem sit maximum peccatum? Breuiter respondeo esse maximum inter ea, quæ virtutibus moralibus opponuntur. At est inferius vitium, quæ Theologicis virtutibus aduertuntur: sic Suarez lib. 2. de superst. cap. 6. num. 15. Notanter dixi idololatriam esse cultum, quo honorem Deo debitum creaturæ exhibes, quia posita exhibitione quantum in te est, concilias creaturæ exultationem Deo debitam: siquidem multa a ia vni conciliatur hæc æstimatione, quam illius cultus exterioris exhibitione. Quocirca non video, quomodo sine voluntate attribuidi creaturæ honorem debitum Deo, idololatria esse possit; tamen si possit esse sine voluntate, vt de facto creatura consequatur illo cultu æstimationem Deo debitam, qualem solent habere Catholici, qui metu mortis signa adorationis idolis exhibent non ex affectu honorandi idolum, & conciliandi ei diuinam æstimationem sed ex affectu fugiendi mortem imminentem, si illa adorationis signa non exhibent: vt latius expendit Suarez tom. 1. de Relig. lib. 2. de superst. toto cap. 4.

3. Quando idololatria contingit cum hæresi, poena hæretici incurrit, si absque hæresi nullam ipso iure contrahit:

DE
CASTRO
PALATI
TOM.
II
CLY